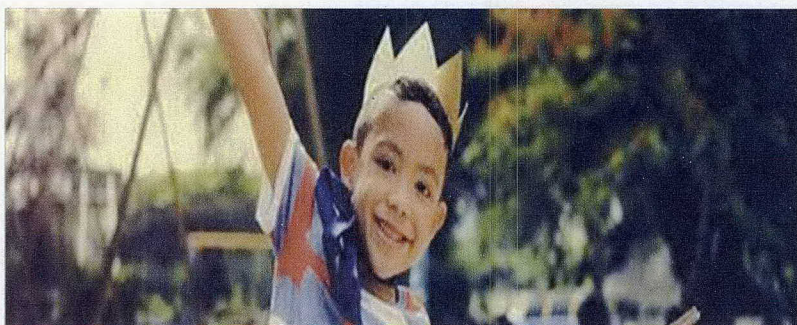

Actieplan statushouders

2019 - 2021

Kleurrijk Waterland

Waterland wordt steeds kleurrijker. Je ziet het in alle kernen. De wereld komt bij ons binnen. Twee Syrische kinderen in Marker klederdracht bij de aubade op Koningsdag, een hele stoet wandelaars met hoofddoeken en lange rokken in Broek in Waterland; een Irakese moeder op een bakfiets die haar kinderen van school haalt, een Sudanese vader op zoek naar een goede wandelwagen op de Monnickendamse rommelmarkt.

Al bij de eerste stroom vluchtelingen in 2015 heeft Waterland voor een gastvrij onthaal gezorgd. De sporthal in Monnickendam werd opengesteld en het aantal vrijwilligers was niet te tellen, net als de hoeveelheid kleding die zij brachten.

Met name in 2016 en 2017 is er een grote groep vluchtelingen naar Waterland gekomen om zich hier te vestigen. Ook nu weer zijn zij bijgestaan door veel vrijwilligers. Via Vluchtelingenwerk helpen zij bij allerlei praktische zaken en bij het aanleren van de taal. En niet in de laatste plaats zorgen zij ervoor dat vluchtelingen zich welkom voelen.

Het verwerven van een plekje in de Nederlandse samenleving is namelijk niet zo eenvoudig. Inburgering, met name het aanleren van de taal, kost veel tijd en veel moeite. Diploma's zijn hier niet geldig en dus is er niet zomaar werk. Participeren is een plicht, maar ook een hele opgave.

Daar heeft de gemeente ook een rol in. Daarom dit Actieplan Statushouders. Wat doen we? Wat willen we doen? En wat verwachten we de komende jaren? En het plan laat vooral zien dat we het samen doen: vluchtelingen, vrijwilligers en de professionals van Vluchtelingenwerk en de gemeente. Want samen maken wij Waterland.

Astrid van de Weijenberg
Wethouder participatie

Inhoudsopgave

Inhoud

1. Inleiding	4
2. Huisvesting en maatschappelijke begeleiding	5
3. Welzijn en gezondheid.....	7
4. Taal, onderwijs en inburgering.....	9
5. Werk en inkomen	10
6. De nieuwe Wet inburgering	13
7. Financiën.....	16

1. Inleiding

Huisvesting van statushouders en begeleiding bij integratie is al jaren een taak van de gemeente. De afgelopen 2 – 3 jaar is een relatief grote groep van statushouders binnen een korte tijd in de gemeente komen wonen. We mochten tussen 2016 en 2019 in totaal 127 statushouders (inclusief kinderen) verwelkomen, die hier huisvesting kregen en startten met hun inburgering, integratie en participatie in Waterland.

In het hele proces van vestiging tot en met maatschappelijke begeleiding, integratie en participatie hebben we samengewerkt met Vluchtelingenwerk, De Bolder, scholen, Sociaal maatschappelijke dienstverlening en de bibliotheek. Zeer enthousiaste vrijwilligers (ondersteund door Vluchtelingenwerk) vangen statushouders op en begeleiden bij allerlei praktische zaken. Daarnaast fungeren deze vrijwilligers als individuele coach, waarbij ondersteuning bij het leren van de taal een belangrijk onderdeel is. We benadrukken dat we veel waardering hebben voor alle professionals en vrijwilligers die vanuit hun betrokkenheid ervoor zorgen dat statushouders zo goed mogelijk in Waterland hun weg vinden.

Statushouders zijn gemotiveerd en willen graag zo snel mogelijk zelfstandig functioneren en een nieuwe toekomst opbouwen in Nederland. Daarvoor is voor deze groep aparte aandacht en begeleiding nodig. Daarom heeft het college de wens geuit voor een praktisch actieplan statushouders.

Dit actieplan beschrijft welke activiteiten noodzakelijk en wenselijk zijn met betrekking tot de participatie van statushouders vanaf 2019. In het actieplan krijgt werken een grote rol. Werken helpt om volwaardig in te burgeren, de taal te leren, sociale contacten op te doen en een eigen bestaan op te bouwen. Maar er is ook een basisniveau van taal nodig om te werken. Dat betekent dat werken en inburgeren elkaar versterken.

- *Doelgroep*

Dit actieplan is voor alle statushouders met een voorlopige of voorwaardelijke verblijfsvergunning op basis van asiel en aanverwante/nagereisde statushouders die een reguliere verblijfsstatus krijgen, onder andere op basis van humanitaire gronden. Een statushouder behoort tot onze doelgroep zodra hij door het COA aan de gemeente Waterland is gekoppeld en het eerste contact wordt gelegd. Op dat moment wonen ze nog in het asielzoekerscentrum (Azc). De statushouder valt onder de doelgroep zolang hij een uitkering heeft of om andere redenen begeleiding of dienstverlening nodig heeft. Voor de inburgering van nieuwe statushouders is een stelselwijziging inburgering in voorbereiding.

- *Stelselwijziging inburgering*

Landelijk wordt geconstateerd dat de integratie van statushouders vaak (te) lang duurt. Daardoor blijven mensen ongewild lang thuis zitten en doen zij onvoldoende mee in de Nederlandse en lokale samenleving. In 2018 kondigde de minister van sociale zaken een complete wijziging van het inburgeringsstelsel aan, waarin de gemeenten de regie krijgen over de inburgering. Het nieuwe inburgeringsstelsel heeft tot doel alle inburgeringsplichtigen in Nederland in staat te stellen zo snel mogelijk te participeren, liefst via betaald werk.

We anticiperen in het actieplan zo veel mogelijk op landelijke wijzigingen in het inburgeringsstelsel.

- *Leeswijzer*

De opgaven waar we voor staan vormen de leidraad van het actieplan. In de hoofdstukken 2 en 3 staan het overzicht van de taken op de gebieden huisvesting en maatschappelijke begeleiding. In de hoofdstukken 4 en 5 staan de opgaven weergegeven voor taalverwerving, werk en scholing. Hoofdstuk 6 geeft een overzicht van de opgaven die voortvloeien uit de nieuwe wet op de Inburgering. In hoofdstuk 7 staat een overzicht van de financiële gevolgen van het actieplan.

2. Huisvesting en maatschappelijke begeleiding

Gemeenten zijn verplicht om statushouders te huisvesten en zorg te dragen voor de integratie en participatie. Het aantal te huisvesten statushouders wordt door een halfjaarlijkse huisvestingstaakstelling aan de gemeente opgelegd. Na opvang in de asielzoekerscentra gaan statushouders, via een systeem van toewijzing naar een gemeente

De door de vluchtelingcrisis verhoogde asielinstroom in Nederland leidde in alle gemeenten tot een hogere taakstelling, ook in de gemeente Waterland. Vanaf 2019 loopt de taakstelling terug. In de volgende tabel staan de taakstellingen en de realisatie. Door gezinsherenigingen lopen we soms voor op de taakstelling. Dit wordt in mindering gebracht op de taakstelling het jaar daarop. Voor 2019 is de hele taakstelling gerealiseerd.

jaar	taakstelling	achterstand	gerealiseerd
2015	31		0
2016	35	31	31
2017	25	35	56
2018	24	4	28
2019	12	0	12

• De huisvestingstaakstelling

Waterland heeft de taakstelling voor de huisvesting van statushouders voor 100% afgedekt door prestatieafspraken met de corporaties Wooncompagnie, Intermaris en Woonzorg Nederland. De corporaties verdelen de huisvesting onderling. Tijdens de inhaalslag in 2017 heeft Wooncompagnie 15 woningen (van de 66) en Intermaris 2 woningen (van de 7) aan statushouders toegewezen. Het aantal toegewezen woningen is lager dan het aantal statushouders omdat het hier om gezinnen gaat. Het ging toen om ca. 25% van de totale vrijgekomen woningvoorraad. Door een inhaalslag in de huisvesting was dit aantal hoger dan gebruikelijk.

Het aantal toegewezen huurwoningen over de jaren is als volgt:

2016	13
2017	17
2018	9

In het algemeen wordt jaarlijks 16% van de beschikbare woningen toegewezen.

Met de corporaties zetten we alles op alles om het aantal benodigde passende woningen binnen de termijn van 12 weken beschikbaar te hebben. De 12-weeken termijn is belangrijk, omdat statushouders het Azc zo snel mogelijk na het verkrijgen van de verblijfsstatus moeten verlaten. De laatste maanden loopt de wachttijd voor een woning weer op omdat er weinig woningen beschikbaar komen en verblijven statushouders langer in het Azc. Hierdoor duurt het langer om een nieuw leven in hun nieuwe land op te bouwen. We zoeken naar alternatieven om de wachttijd in het Azc te bekorten.

Voor statushouders die een logeeradres hebben en korte tijd willen verblijven bij vrienden of familie in Nederland, biedt het COA de logeerregeling: in ruil voor een opvangplaats op het Azc kunnen statushouders voor maximaal drie maanden logeren bij particulieren. In ruil daarvoor biedt het COA een extra vergoeding boven op de gewone financiële toelage.

We starten een initiatief om statushouders, die in het Azc wachten op een woning in Waterland, te koppelen aan gezinnen die in Waterland wonen. De statushouders wonen dan nog in een Azc. Door voor 3 maanden hun intrek te nemen bij inwoners in de toekomstige woonplaats kunnen ze alvast kennismaken met hun nieuwe woonplaats. Zo kom je als statushouder niet alleen in aanraking met de taal en cultuur, je bouwt ook een eigen sociaal netwerk op. Het werken aan taalontwikkeling doe je als statushouder gemakkelijker als je niet geïsoleerd van de maatschappij in een Azc zit.

Actiepunt 1. We starten een pilot om Waterlandse statushouders alvast een logeerplek te geven bij inwoners om zo kennis te maken met hun nieuwe woonplaats.

- *Maatschappelijke begeleiding*

Gemeenten zijn verplicht om maatschappelijke begeleiding aan te bieden aan statushouders nadat een woning is toegewezen. We zijn grotendeels vrij in de invulling van de maatschappelijke begeleiding. Bij wet is bepaald dat maatschappelijke begeleiding in ieder geval de volgende componenten moet bevatten: praktische hulp, hulp bij start van inburgering, stimuleren van participatie en integratie en de uitvoering van het participatieverklaringstraject. De gemeente Waterland heeft (met alle gemeenten in de regio) de maatschappelijke begeleiding ondergebracht bij Vluchtelingenwerk.

- *Vluchtelingenwerk*

De (volwassen) statushouders die in Waterland komen wonen, krijgen 14 maanden maatschappelijke begeleiding door vrijwilligers van Vluchtelingenwerk. Hoewel de vrijwilligers betrokken en gemotiveerd zijn, blijft een gebrek aan vrijwilligers een punt van zorg.

Vluchtelingenwerk heeft een breed scala aan activiteiten voor maatschappelijke begeleiding ontwikkeld waaronder:

- praktische hulp bij regelwerk, zorg, inkomen, verzekeringen, inschrijven voor school en inburgering; begrijpen van brieven en formulieren;
- betrekken van een woning, aanschaffen inrichting, opstarten van een huishouden, Participatieverklaringstraject, kennismaken met activiteiten De Bolder, bibliotheek, inschrijven huisarts en tandarts;
- taalmaatjes voor verbetering taalverwerving;
- juridische hulp bij gezinshereniging.

Nieuwe statushouders krijgen een bedrag voor woninginrichting bij het betrekken van hun 1^e woning. De bedragen lopen op van € 3.331,- voor een alleenstaande tot € 5.572,- voor een 2-persoonshuishouden. Per kind onder de 18 jaar wordt het bedrag met ca. € 700,- verhoogd (norm 2019). Van dit bedrag wordt de stoffering en het witgoed betaald. De statushouder krijgt het bedrag als lening (leenbijstand) en het is de bedoeling dat dit wordt terugbetaald over een periode van 3 jaar. Daarna wordt, bij regelmatige aflossing, het restantbedrag kwijtgescholden.

- *Participatieverklaring*

Vanaf 1 januari 2016 zijn gemeenten verplicht om aan alle statushouders een participatieverklaringstraject aan te bieden. In dit traject maken statushouders kennis met de 'kernwaarden' van de Nederlandse maatschappij: vrijheid, gelijkwaardigheid, solidariteit en participatie. Het traject bestaat uit een inleiding in de Nederlandse kernwaarden, de rechten en plichten en de ondertekening van de participatieverklaring. Doel van het participatieverklaringstraject in Waterland is kennismaking met de kernwaarden van Nederland, opbouwen van een netwerk en zich welkom voelen in Waterland.

Het traject bestaat uit drie onderdelen:

1. workshop Nederlandse kernwaarden, rechten en plichten;
2. kennismaking met de activiteiten van De Bolder;
3. ondertekening participatieverklaring.

Uitreiking oorkonde Participatieverklaring

3. Welzijn en gezondheid.

De groep statushouders is een kwetsbare groep. Ze vormen een risicogroep voor het ontwikkelen van psychische klachten en als gevolg daarvan ook voor het ontwikkelen van andere gezondheidsklachten en ongezond gedrag. Daarnaast kennen velen hun rechten niet en is er onbekendheid hoe de politie en hulpverlening in Nederland werken. Tot slot spelen schaamte, culturele aspecten en sociale normen een belangrijke rol in de afweging voor het vragen om hulp.

In dit hoofdstuk gaan we in op diversiteit in de behoefte aan zorg en komen diverse mogelijkheden van het huidige zorgaanbod aan de orde.

- *Signalering en voorlichting*

Als er tijdens of vanuit de overdracht uit het Azc of de intake bij een statushouder een vermoeden van problemen is, zoals huiselijk geweld, problemen rond de openbare geestelijke gezondheidszorg (OGGZ), trauma's, echtscheidingen en financiële problemen worden de problemen door Vluchtelingenwerk in kaart gebracht. Indien nodig wordt in overleg met team Zorg en veiligheid een deskundige ingeschakeld.

Psychische klachten, zorgen over achterblijvers en medische problemen zijn de belangrijkste reden voor uitval bij inburgeringscursussen. Wij willen daarom al in een vroeger stadium inzetten op verbetering en intensivering van preventie, voorlichting en een gericht aanbod voor sociaal-psychische problematiek. We leggen contacten met huisartsen om te onderzoeken hoe we de drempel zo laag mogelijk houden.

Actiepunt 2. We proberen de noodzakelijke zorg zo laagdrempelig mogelijk te organiseren, bijvoorbeeld door het stimuleren van het gebruik van de tolktelefoon en we blijven met huisartsen in gesprek over statushouders.

De maatschappelijk begeleider van Vluchtelingenwerk introduceert de statushouders al in een vroeg stadium bij de Bolder voor kennismaking en participatie in de mannen- en vrouwengroepen die daar regelmatig samenkomen. In deze groepen staan wisselende thema's centraal, ook op het gebied van welzijn, gezondheid en zorg. De deelname aan deze groepen is vrijwillig.

Actiepunt 3. Betrokken partijen, zoals Vluchtelingenwerk en SMD gaan beter samenwerken in een gezamenlijk spreekuur in De Bolder. Voorlichting, presentaties en gesprekken kunnen al een groot deel van de statushouders richting te geven, zonder meteen te hoeven opschalen naar duurdere hulp.

- *Ontmoeting en activiteiten*

Uit verhalen van statushouders blijkt dat er een grote behoefte is aan ontmoeting en gesprekken met Nederlanders. Als dit ontbreekt, trekt men zich terug in de eigen groep en spreekt men hoofdzakelijk in de eigen taal waardoor de Nederlandse taalvaardigheden verslechteren. Er zijn taalmaatjes die in deze behoefte voorzien, maar meer vrijwilligers zijn wenselijk.

Actiepunt 4. We stimuleren contacten met sportclubs en verenigingen zodat statushouders, volwassenen en kinderen elkaar weten te vinden en kennismaken.

- *Ontmoet ons*

Om een goede integratie mogelijk te maken is het belangrijk dat ook de lokale gemeenschap kennis maakt met de nieuwe inwoners van Waterland. Daarvoor wordt in De Bolder 4 maal per jaar een maaltijd georganiseerd door statushouders voor ca. 80 genodigden (Ontmoet Ons). Statushouders kunnen hun burens uitnodigen voor de maaltijd. Voor statushouders en genodigden is de deelname gratis.

Ontmoet ons

- *Participatie mannen- en vrouwengroepen.*

Het doel van de mannen- en vrouwengroepen is om een netwerk op te bouwen en informatie te krijgen over de lokale wet- en regelgeving zodat er beter begrip komt voor de Nederlandse samenleving. De groepen bestaan uit mannen en vrouwen die nog aan het inburgeren zijn.

De mannen en vrouwen komen wekelijks in aparte groepen bijeen. Aan de hand van een vooraf gemaakt programma worden er activiteiten georganiseerd. De bijeenkomsten zijn gevuld met informatieve onderwerpen zoals het Nederlands onderwijssysteem, rechten en plichten van een huurder, wegwijs in de gemeente, museumbezoek of iets educatief zoals opvoeding, voeding, emancipatie, en het bezoeken van lokale bedrijven. Het doel is ook om de sociale cohesie te verhogen. De beide groepen worden de komende tijd doorontwikkeld naar een gemengde groep.

- *Uitbreiding aanbod en communicatie*

De communicatie rond de verschillende activiteiten is nog niet optimaal. Het moet geïnteresseerden zo gemakkelijk mogelijk gemaakt worden om te zien wat er voor hen georganiseerd wordt. Uit de evaluatie van de Wet Inburgering 2013 blijkt dat het voor inburgeraars vaak niet duidelijk is wat er aan aanbod voor hen beschikbaar is. Ter voorbereiding van de opgaven van de nieuwe wet op de Inburgering werken wij hierin samen met Vluchtelingenwerk en De Bolder. Uitbreiding van het aanbod voor statushouders met bijvoorbeeld een taalcafé is in voorbereiding.

Actiepunt 5. Wij werken met Vluchtelingenwerk aan voorlichting, communicatie en kennisuitwisseling. Op de website van De Bolder staan de activiteiten voor statushouders.

Actiepunt 6. Om statushouders in contact te brengen met Nederlands sprekenden is in Amsterdam het taalcafé succesvol. Vluchtelingenwerk en De Bolder organiseren een Waterlandse versie van het taalcafé.

- *Jeugd- en gezinsproblematiek*

In Waterland zijn vooral gezinnen met kinderen geplaatst. Laagdrempelige opvoedondersteuning is een belangrijke schakel met een preventieve functie. Vluchtelingenwerk participeert dan ook in het kernteam Jeugd. De problematiek is vaak complex en het is lastig om hier op een goede manier handen en voeten aan te geven. Daarnaast sluit het huidige aanbod voor psychische klachten niet goed aan op de problematiek van de statushouders en zijn er wachtlijsten bij organisaties die zich hierin specialiseren. Door het programma Mindfit aan te bieden, krijgen statushouders voorlichting en tips voor herkenning en oplossen van psychische klachten. We organiseren dit programma met Landsmeer en Edam-Volendam omdat de samenstelling van de groepen afhankelijk is van de herkomstlanden van de deelnemers en we door een grotere groep meer aanbod kunnen creëren.

Actiepunt 7. We doen een voorstel om het programma Mindfit aan te bieden aan statushouders met psychische kwetsbaarheid.

4. Taal, onderwijs en inburgering

Een zo snel mogelijke start en de taal blijven leren tot het hoogst haalbare niveau zijn essentieel om in Nederland goed te functioneren. Statushouders zijn verplicht om binnen drie jaar na statusverlening in te burgeren en dat zelf te regelen. Een inburgeraar kan een lening van maximaal € 10.000,- krijgen voor de inburgeringscursus van DUO (Dienst uitvoering Onderwijs). Voor statushouders geldt een kwijtscheldingsregeling: als zij binnen drie jaar alle examens halen, wordt de lening omgezet in een gift. De inburgeraars die daar niet in slagen, blijven zitten met een schuld, en krijgen daar bovenop vaak nog een boete. Dit werkt ontmoedigend om examen te doen op een hoger niveau dan het verplichte A2 niveau. Men vreest het examen niet op tijd te halen. Voor een deel van de statushouders ligt het A2 niveau duidelijk te hoog.

Landelijk haalt nog niet de helft van de statushouders het examen op tijd. Uit een geanonimiseerde rapportage van het rijk blijkt dat de situatie in Waterland overeenkomt met het landelijk beeld.

Dit jaar heeft de toezichthouder “Blik op werk” een aantal keurmerken van taalaanbieders in de regio ingetrokken wegens geconstateerde onregelmatigheden, fraude en onvoldoende kwaliteit. Landelijk bleek bij 48% van de cursusinstituten sprake van financiële onregelmatigheden. Daarnaast ontving de Inspectie van Sociale Zaken en Wetenschappen vanaf mei 2017 390 signalen over fraude en misstanden. Voor de betrokken inburgeraars betekent dit dat ze veelal vertraging oplopen bij de inburgering en onvoldoende (kwalitatieve) taalles hebben gevolgd. Dit is één van de redenen om de regio en het toezicht op de taalaanbieders in het nieuwe inburgeringsstelsel over te brengen naar de gemeente.

- *Regulier onderwijs*

Bij statushouders onder de 30 jaar bespreken we de mogelijkheid om onderwijs te volgen. In het voorgezet onderwijs worden jongeren in de Internationale Schakelklas (ISK) in Purmerend geplaatst, waar extra focus op taal ligt. Doorstroom naar mbo, hbo of wo kan via de reguliere route, maar gaat vaak via schakeljaren.

Kinderen van statushouders in de basisschoolleeftijd stromen, via een schakelklas, in het reguliere onderwijs in Waterland in. Vluchtelingenwerk verwijst kinderen van statushouders die extra taalondersteuning nodig hebben in de voorschoolse leeftijd vanaf 2 jaar naar de voor- en vroegschoolse educatie (VVE) op het kinderdagverblijf of de peuteropvang zodat ze een goede startpositie hebben als ze naar de basisschool gaan. De gemeente heeft extra middelen gekregen voor onderwijsachterstanden om kinderen in ieder geval vier dagdelen te plaatsen en vanaf augustus 2020 gemiddeld 16 uur per week. Deze middelen worden ingezet voor versterking van de VVE. Alle kinderen van statushouders krijgen een VVE indicatie en volgen VVE met vergoeding van de gemeente zolang de ouders een minimuminkomen hebben.

- *Volwasseneneducatie*

Vooruitlopend op de inburgeringsplannen van minister Koolmees om inburgeraars onder de 30 jaar zoveel mogelijk een opleiding te laten volgen, zetten we ons in voor het creëren van opleidingsmogelijkheden voor statushouders onder de 30 jaar, en voor anderen voor wie de weg via onderwijs het beste perspectief biedt op duurzame uitstroom naar werk.

Om ook lokaal mogelijkheden te bieden om de taalvaardigheden te versterken is Karmac bibliotheekservices gestart met een Taalhuis. De bibliotheek heeft subsidie gevraagd en gekregen om materialen voor het taalhuis aan te schaffen en om de vrijwilligers bij te scholen in taalonderwijs.

Actiepunt 8. We brengen het Taalhuis onder de aandacht van statushouders als mogelijkheid om extra taalvaardigheden op te doen door intensivering van de communicatie (zie actiepunt 5).

Hoogopgeleide statushouders

Statushouders die een HBO- of Universitaire opleiding hebben in een beroep met arbeidsperspectief, krijgen de mogelijkheid zich bij te scholen zodat ze hun beroep in Nederland kunnen uitoefenen. De VU biedt een voorbereidend lesprogramma voor hoogopgeleide statushouders, op basis van een DUO-lening of een beroep op ondersteuning door de Stichting voor Vluchtelingenstudenten (UAF) zodat ze kunnen doorstromen naar hoger onderwijs.

Statushouders ouder dan 30 jaar komen niet meer in aanmerking voor een DUO-lening voor levensonderhoud. Ze krijgen ontheffing van de sollicitatieplicht, om met behoud van uitkering te studeren. Of studeren met behoud van uitkering de beste weg voor duurzame uitstroom is, wordt individueel en aan de hand van de vraag op de arbeidsmarkt bepaald. Over het algemeen wordt landelijk maximaal twee jaar opleiding met behoud van uitkering aangehouden voor oudere statushouders. Wij houden deze termijn aan voor de bij- en omscholing van hoger opgeleiden.

Er zijn statushouders die moeite hebben met de financiering van de reiskosten en kinderopvang die samenhangen met het volgen van het inburgeringstraject. Om zoveel mogelijk hobbels weg te nemen voor het succesvol volgen van een inburgeringstraject heeft de gemeente geregeld dat bijstandsgerechtigden de reiskosten vergoed krijgen uit bijzondere bijstand. Voor de kosten van kinderopvang tijdens inburgerings- en re-integratietrajecten is recht op een tegemoetkoming van de belastingdienst. Hierbij resteert een eigen bijdrage.

Actiepunt 9. We doen een voorstel om de eigen bijdrage voor de kinderopvangkosten tijdens inburgerings- en re-integratietrajecten te vergoeden uit de bijzondere bijstand.

5. Werk en inkomen

Circa 35% van ons uitkeringsbestand bestaat uit statushouders. Dit is inclusief de aantallen die voor 2017 zijn ingestroomd. Er zijn statushouders die al jaren in ons uitkeringsbestand zitten. We willen dat ze op eigen benen staan, werken of op een andere manier participeren. Ook statushouders zelf willen deelnemen aan het maatschappelijke leven.

De ondersteuning vanuit de Participatiewet is gericht op het vinden van werk. Het is moeilijk voor statushouders om (betaald) werk te vinden. Gezien de taalproblemen en het gebrek aan werkervaring in Nederland hebben we de afgelopen 2 jaren extra aandacht gegeven aan de statushouders. Dit doen we door inzet en ontwikkeling van re-integratie instrumenten:

- werkervaringsplekken;
- vrijwilligerswerk;
- faciliteren van instroom in onderwijs/ opleiding;
- (uitgebreide) intake; leren kennen van de statushouder;
- begeleiden groepen "Statushouders op weg naar Werk".
- taalmaatjes, taalhuis Karmac;
- sollicitatietrainingen / trainingen werknemersvaardigheden;
- extra taallessen;
- matchingevents waar werkgevers en statushouders elkaar ontmoeten.

Wonen-Plus heeft werkervaringsplekken voor statushouders ingezet om licht verzorgend werk bij ouderen te verrichten. Aan het project zijn leerdoelen verbonden zoals verhoging van het taalniveau en kennis maken met beroepen in de zorg. Het doel is uitstroom naar een opleiding in de zorg. Ouderen reageren over het algemeen positief op hulp van statushouders, delen ervaringen over lokale cultuur en helpen met de taal.

- *Perspectief op Werk*

De arbeidsmarktregio heeft onlangs 1 miljoen toegewezen gekregen voor het programma Perspectief op werk dat zich richt op extra maatregelen voor werkgelegenheid. Wij zetten ons daarbij o.a. in voor leerwerktrajecten speciaal gericht op statushouders in kansrijke sectoren die we niet lokaal kunnen organiseren (bouw, transport).

Actiepunt 10. Bij de uitvoering van Perspectief op werk vindt afstemming plaats over statushouders en starten we in gezamenlijkheid werkgelegenheidsprojecten en leerwerktrajecten op.

- *Aandachtsconsulent statushouders*

In Waterland zijn ca. 70 statushouders met participatiemogelijkheden waarvan een deel een traject volgt naar betaald werk en waarvan een deel parttime werkt. Om de integratie succesvol te maken naar zoveel mogelijk betaald werk hebben we een gespecialiseerde consulent die zich volledig op deze groep richt. Zij heeft al een eerste groep van 10 statushouders begeleid met voorlichting over werk en sollicitatietrainingen. De uitstroom naar werk (deels parttime) is ca. 80%. Een tweede groep is dit najaar gestart met statushouders uit Landsmeer en Waterland.

Onderdeel van de training naar werk is extra taalles. In de taalles is aandacht voor het benoemen van kwaliteiten en emoties van deelnemers maar ook aan de huisregels van een bedrijf waar iemand werkt. De taalles is zo onderdeel van het vergroten van de werknemersvaardigheden en de termen die daarbij horen.

Ondanks het succes van de re-integratietrajecten, is het re-integratiebudget onvoldoende om alle uitkeringsgerechtigden een intensief traject te laten volgen. In de intensieve trajecten is aandacht voor taal, cultuur, sollicitatievaardigheden en werknemersvaardigheden.

Actiepunt 11. De extra kosten voor re-integratieactiviteiten in 2020 bedragen € 20.000,- die niet zijn opgenomen in de begroting Zorg en welzijn 2020. De dekking moet worden gezocht binnen de voor het Sociaal Domein beschikbaar gestelde 9,6 mln. We doen hiervoor een voorstel bij de IBU 2020

- *Partner werkende statushouder*

In de gemeente Waterland zijn veel gezinnen gehuisvest. In de huidige praktijk, waarbij keuzes gemaakt moeten worden voor de inzet van menskracht en middelen, richt de re-integratie zich op de partner met de meeste kans op betaalde arbeid en dat is vaak de man. Als de man betaald werk vindt, stopt de uitkering en daarmee ook de re-integratie van de partner. De partner kan op verzoek begeleiding vinden naar werk. In de nieuwe wet inburgering heeft ook de partner van een statushouder die betaald werk heeft, recht op dienstverlening en re-integratietrajecten voor de realisatie van de PIP. Dit betekent een hogere druk op het re-integratiebudget.

- *Nazorg bij arbeidsinschakeling*

Nazorg is nodig om de overgang van bijstand naar werk soepel te laten verlopen. Hiervoor zetten we jobcoaching in. Jobcoaching is het begeleiden van mensen met een beperking of afstand tot de arbeidsmarkt op de werkvloer. Voorheen werd jobcoaching alleen ingezet voor mensen met een lichamelijke- of verstandelijke beperking. Jobcoaching duurt meestal zes maanden en neemt zowel de werkgever als de nieuwe werknemer zorgen uit handen. Via de jobcoach blijft er nog een aanspreekpunt bij de gemeente voor werkgevers met vragen, twijfels of moeilijkheden. Bij statushouders is dit relevant, omdat de cultuurverschillen en de verandering van werkomgeving voor hen vaak groot zijn en dus aanleiding zijn tot meer problemen. Daarom bieden we jobcoaching aan statushouders die een betaalde baan vinden. We zoeken hierbij aansluiting bij lokale ondernemers en in de regio.

Een cliënt die via de casemanagers op een werkplek is geplaatst bij een lokaal bedrijf, kreeg wekelijks jobcoaching op de werkplek. Daarbij was er ruimte voor extra kassatraining en coaching in omgaan met klanten waardoor zij grote stappen maakte op haar nieuwe werkplek.

- *Ondernemerschap*

Zelfstandig ondernemerschap is een alternatieve route voor de arbeidsparticipatie van statushouders. Statushouders in Waterland tonen interesse in ondernemerschap en hebben regelmatig ervaring als ondernemer in het land van herkomst. Toch slaagt slechts een klein deel erin om zelfstandig ondernemer te worden. De grootste obstakels voor statushouders om succesvol een bedrijf te starten in Nederland liggen op financieel en cultureel vlak: je moet bijvoorbeeld je btw-opgave doen en kunt na elk jaar een belastingaanslag verwachten. Nederland is een ingewikkeld land van regels, loketten en procedures. Statushouders die ondernemer willen worden zouden gebaat zijn bij een netwerk, gericht op ondernemende statushouders met hulp bij de voorbereidingen zoals een plan van aanpak, een bedrijfsplan etc. De mogelijkheden tot zelfstandig ondernemer worden onderdeel van het Persoonlijke inburgerings- en integratieplan. Op dit moment ontbreekt hiervoor nog de specialistische kennis bij casemanagers.

Actiepunt 12. De komende tijd brengen we in kaart op welke wijze we startende statushouders het best op weg helpen naar (parttime) zelfstandig ondernemerschap en wat daar binnen de gemeente voor nodig is. We zoeken daarbij contact met ondernemers uit de eerdere groep statushouders en serviceorganisaties zoals de Rotary.

6. De nieuwe Wet inburgering

Op 1 januari 2021 treedt de nieuwe Wet inburgering in werking. In dit hoofdstuk beschrijven wij de plannen.

- *Knelpunten huidige inburgeringsstelsel*

Uit diverse onderzoeken van verschillende partijen (zoals de Wetenschappelijke Raad voor Regeringsbeleid, Kennisplatform Integratie & Samenleving, de landelijke ombudsman) blijkt dat de huidige Wet inburgering niet voldoet. Statushouders hebben een ongunstige arbeidsmarktpositie, er is veel langdurige werkloosheid en een grote bijstandsafhankelijkheid. Het stelsel blijkt te ingewikkeld en niet effectief.

De Algemene Rekenkamer trekt in 2017 de volgende conclusies:

- De informatievoorziening aan statushouders voldoet niet en het aanbod van taalaanbieders is voor statushouders onoverzichtelijk en sluit niet altijd goed aan bij de capaciteiten van de statushouder.
- Sinds gemeenten geen rol meer hebben in de inburgering van statushouders zijn de slagingspercentages dan ook verslechterd. Slechts 33% van de groep die in 2013 startte slaagde binnen de gestelde termijn. Onder verantwoordelijkheid van gemeenten was dit in 2012 60%. Bovendien zien we minder vaak een (duurzame) deelname aan de arbeidsmarkt omdat de mogelijkheid van duale trajecten bijna volledig is weggefallen.
- Vanwege de lening wordt vaak voor de snelste weg tot examen gekozen. Het aantal statushouders dat taalonderwijs volgt op hoger niveau dan A2, is gedaald van 26% naar 2%.

Deze conclusies hebben geleid tot een aankondiging in het Regeerakkoord dat het huidige inburgeringsstelsel wordt aangepast. In augustus 2019 is de concept wettekst gepubliceerd en naar verwachting zal voor de zomer 2020 de behandeling in de 2^e kamer plaatsvinden.

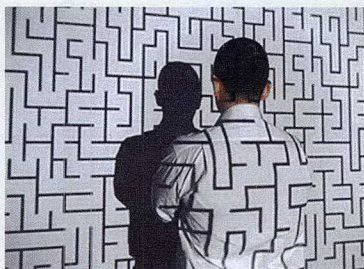
In onderstaand overzicht worden de contouren van de wet inburgering 2021 weergegeven op de onderdelen die verschillen ten aanzien van de huidige inburgeringswet 2013.

WI 2013	WI 2021
Eigen verantwoordelijkheid.	Aanbodplicht gemeente.
Commerciële markt.	Inkoop gemeente.
Leenstelsel via Duo.	Financiering door gemeente.
Geen verbinding met participatie.	Brede intake + PIP op maat met aandacht voor inburgering, participatie, ontzorging en begeleiding.
Lezen, schrijven, spreken en luisteren op A2	Lezen, schrijven, spreken en luisteren op B1
KNM (Kennis Nederlandse Maatschappij)	KNM
ONA (Oriëntatie Nederlandse Arbeidsmarkt)	MAP (Module Arbeidsmarkt & Participatie) Voorheen ONA
PVT (Participatieverklaringstraject)	PVT
	Drie verschillende leerroutes voor verschillende niveaus
Geen verplichte financiële ontzorging.	Ontzorging op maat
Handhaving door Duo.	Handhaving door gemeente en Duo.

- *De regie op inburgering gaat terug naar gemeenten.*

Statushouders zijn zelf verantwoordelijk voor hun integratie en participatie, maar doen dit onder regie en met ondersteuning van de gemeente. We (statushouders, organisaties, maatschappij en gemeente) zullen ervoor moeten zorgen dat iemand zo snel mogelijk en zo goed mogelijk integreert en participeert in onze gemeente. Ondersteuning vanuit de gemeente en andere organisaties is er op gericht dat statushouders

integreren en participeren in de maatschappij en daarmee dus (financieel) onafhankelijk worden. Dit nieuwe inburgeringsstelsel stelt hogere eisen aan de statushouders en zorgt voor een veranderende rol van de gemeente. De statushouder blijft de verplichting houden om in te burgeren en te participeren in de maatschappij. De gemeente krijgt de regie op het traject van de statushouder.

- *Brede intake en Persoonlijke Inburgerings- en IntegratiePlan*

Statushouders krijgen zo snel mogelijk een brede intake in het Azc die aansluit op de voorinburgering die in het Azc plaatsvindt. De brede intake moet inzicht geven in de startpositie en ontwikkelingsmogelijkheden op alle leefgebieden. Voor alle nieuwe statushouders gaan we een Persoonlijk Inburgerings- en Integratie Plan (PIP) opstellen waarbij een op maat gemaakte route naar inburgering en participatie wordt vastgelegd met (extra) taalcursussen, opleiding, werk, vrijwilligerswerk en stage. Ook wordt het taalniveau, de leerroute, het ontzorgen en de rol van andere organisaties vastgelegd.

We lopen op onderdelen al vooruit op de nieuwe Wet Inburgering. Sinds de zomer 2019 bezoekt de casemanager nieuwe statushouders in het AZC en stelt met Vluchtelingenwerk een PIP op. Op deze wijze krijgen we een goed beeld van de inburgerings- en participatiemogelijkheden. Andersom zijn statushouders nieuwsgierig naar de nieuwe woonplaats. We kunnen nieuwkomers zo beter voorbereiden op wonen in Waterland.

- *Drie Onderwijsroutes*

Het uitgangspunt is dat iedereen op een zo hoog mogelijk niveau inburgert en zo goed mogelijk participeert, het liefst via betaald werk. B1 wordt het standaard taalniveau. Dit taalniveau is nodig om een zo goed mogelijke startpositie op de arbeidsmarkt te hebben. Er komen drie onderwijsroutes. Tot maximaal één jaar na de ingang van de inburgeringstermijn kan men nog wisselen van onderwijsroute.

1. *Onderwijsroute:* gericht op het behalen van een Nederlands schooldiploma voor een goede startpositie op de arbeidsmarkt. We leiden jonge inburgeraars daarom zo snel mogelijk naar een Nederlandse opleiding.
2. *Reguliere B1 route:* het taalniveau wordt verhoogd naar B1 omdat met dit taalniveau het perspectief op de arbeidsmarkt het grootst is. Om het mogelijk te maken dat de meeste inburgeraars zo snel mogelijk, maar maximaal binnen drie jaar, taalniveau B1 behalen, is het van belang dat het leren van de taal gecombineerd wordt met (vrijwilligers)werk.
3. *Z-route (Zelfredzaamheidsroute):* voor mensen waarbij tijdens de intake is vast komen te staan dat zij naar verwachting niet binnen drie jaar het A2-niveau zullen behalen: analfabeet (ook in de moedertaal), laaggeschoold en/of moeilijk leerbaar. De Z-route bestaat uit activiteiten die aansluiten bij de persoonlijke integratiedoelen van de inburgeraar: het leren van de Nederlandse taal, waarbij op alle onderdelen wordt gestreefd naar A1-niveau, zelfredzaamheid in de samenleving, activering en participatie.

Gemeenten zijn verantwoordelijk voor de inkoop van inburgeringstrajecten. Hiertoe ontvangen zij inburgeringsbudget van het rijk (het leenstelsel wordt afgeschaft) waarbij de gemeente de taak krijgt te zorgen voor passende inburgeringstrajecten. Dit geven wij regionaal vorm. De inburgeraar blijft verantwoordelijk voor het volgen van de cursussen en voor voldoende inspanning om de inburgering te halen.

- *Duale trajecten*

Inburgering en de weg naar werk zijn nu georganiseerd als trajecten na elkaar. Dit verandert in het nieuwe inburgeringsstelsel. Het streven is om alles vanaf dag één parallel te doen en werk en inburgering te combineren in een duaal traject.

Een duaal traject zorgt voor een vroege focus op werk. Daarnaast zorgen duale trajecten voor een versnelling van de taalverwerving van statushouders. In duale trajecten worden statushouders op de werkvloer 'ondergedompeld' in een Nederlandstalige omgeving, en maken ze daardoor in korte tijd zeer grote stappen in hun mondelinge taalvaardigheid en communicatieve vaardigheden. Dit vormt een waardevolle aanvulling op de taalcursus vanuit de inburgering, die zich vooral richt op de theorie en grammatica en (slechts) drie dagdelen per week beslaat. In duale trajecten kan taalverwerving worden aangeboden gericht op specifieke vaktaal. Dit maakt het gemakkelijker voor statushouders om de stap naar betaald werk in de betreffende sector te maken.

Het streven naar duale trajecten is nog een hele uitdaging voor statushouders en instanties, zowel op inhoud als praktisch gezien. Van statushouders wordt namelijk verwacht dat zij op meerdere terreinen iets moeten doen, zoals maatschappelijke begeleiding, zorg, inburgering, (vrijwilligers)werk en (vervolg)opleiding. Een statushouder moet veel regelen om zijn of haar draai in Nederland te vinden, er zijn verplichtingen vanuit de inburgering en de Participatiewet, het is vaak ingewikkeld om documenten uit het land van herkomst te krijgen, partners of kinderen zitten soms nog vast in vluchtelingenkampen, regelmatig spelen er trauma's en statushouders moeten ondertussen ook nog wennen aan het ritme van een Nederlands gezin. Soms kan niet alles tegelijk en is persoonlijke aandacht, maatwerk en redelijkheid belangrijk, zodat niet het onmogelijke van iemand wordt gevraagd. Bovendien is de groep statushouders zeer divers, wat betreft cultuur, leeftijd, geslacht, werk- of opleidingsniveau en persoonlijke verhalen. Er is dus geen homogene doelgroep waarvoor één specifieke aanpak de beste is.

Het uitgangspunt is dat wij tijdens het inburgeringsproces deelnemers stimuleren om mee te doen, bijvoorbeeld door vrijwilligerswerk of combinaties van inburgering en werk of scholing. Ook de diverse plichten van de Participatiewet zijn evengoed van toepassing op statushouders, bijvoorbeeld de verplichting om zich in te spannen om de taal te leren en werk te aanvaarden wanneer dat mogelijk is. Dit betekent dat wij leerwerkplekken of vrijwilligersplekken moeten verwerven waar statushouders ervaring opdoen terwijl ze nog aan het inburgeren zijn.

Knelpunten bij de ontwikkeling van duale trajecten zijn de wachtlijsten en de kinderopvang. Niet alleen een tekort aan locaties is hier de oorzaak van, het gaat ook om personeelstekort waardoor groepen niet operationeel zijn. Ouders zijn hierdoor gedwongen op verschillende tijdstippen deel te nemen aan cursussen en vrijwilligerswerk.

Actiepunt 13. Iedere statushouder volgt een duaal traject op maat (taalstages, vrijwilligerswerk, werkstages, training werknemersvaardigheden) zodat de kansen op integratie en op werk worden vergroot.

Actiepunt 14. We zoeken naar oplossingen voor het tekort aan kinderopvangplekken.

- *Financieel ontzorgen*

Gemeenten krijgen op basis van de Participatiewet de taak om alle (bijstandsgerechtigde) statushouders verplicht gedurende een periode van zes maanden te ontzorgen. Als de statushouder in Waterland komt wonen, zorgt de gemeente voor een overbruggingstoeslag voor betaling van de huur en de vaste lasten. Statushouders komen regelmatig in financiële problemen, omdat zij de spelregels van onze ingewikkelde samenleving nog niet begrijpen. Bovendien is in de eerste maanden het inkomen nog instabiel vanwege lopende aanvragen voor toeslagen en onvoorziene uitgaven. Uitleg over de regels in Nederland en hulp bij het goed omgaan met financiën blijkt noodzakelijk in individuele en/of in groepsbijeenkomsten. Belangrijk bij het financieel redzaam maken is kennis van de achtergrond van de landen van herkomst en cultuursensitief werken.

Wij kopen het programma Eurowijzer in waar statushouders de Nederlandse spelregels over geld en budgetteren leren toepassen.

Na de verplichte periode kan het ontzorgen, indien nodig, op basis van een individuele afweging door de gemeente voortgezet worden conform de mogelijkheden die de Participatiewet nu al biedt (in de vorm van artikel 57 van de Participatiewet).

Samen met de gemeenten Landsmeer en Edam-Volendam heeft Waterland subsidie aangevraagd en gekregen voor een Pilot Financieel ontzorgen. In deze Pilot lopen we vooruit op de nieuwe wetgeving en starten we vanaf 2020 met ontzorging en toeleiding naar financiële zelfredzaamheid. Het toegekende bedrag van € 150.000,- is bedoeld voor cursussen voor statushouders, het ontwikkelen van voorlichtingsmateriaal en opleiding en training voor de casemanagers. Ook kopen wij van dit extra geld in 2020 het programma Eurowijzer in.

Actiepunt 15. We kopen het programma Eurowijzer in om de financiële zelfredzaamheid te bevorderen.

7. Financiën

Met dit actieplan beogen we dat statushouders sneller financieel onafhankelijk worden. Daarmee moet het beslag dat statushouders op de bijstandsbudgetten leggen, de komende periode minder worden. De actiepunten vragen van ons een grotere inspanning dan dat we tot nu toe gedaan hebben. Het kost extra geld om extra trajecten en cursussen in te kunnen kopen en om casemanagers op te leiden voor de nieuwe taken. Met andere woorden: we gaan extra in deze doelgroep investeren om uiteindelijk de integratie en participatie van statushouders beter en sneller te laten verlopen. In principe is het zo dat de kosten gedragen worden binnen de reguliere begroting.

- *Kosten inkomensondersteuning*

De gemeente is in 2016 en 2017 geconfronteerd met hogere uitkeringslasten als gevolg van de verhoogde instroom van statushouders. De bijstandspopulatie bestaat voor ongeveer 35% uit statushouders.

- *Wonen en leven*

De personele kosten voor de huisvesting worden binnen de reguliere begroting gedragen. Omdat er bij vestiging in de gemeente voor de 1e maand geen recht op huursubsidie is, betaalt de gemeente de eerste huur uit de bijzondere bijstand. Daarnaast krijgen statushouders bij vestiging een overbruggings toeslag ter hoogte van de maandnorm participatiewet tot de reguliere uitkering is vastgesteld. De kosten voor de 1^e inrichting van een woning staan in het kader op pagina 5.

- *Maatschappelijke begeleiding en taalonderwijs*

De gemeente krijgt een decentralisatie uitkering per inburgeringsplichtige statushouder voor maatschappelijke begeleiding. Het bedrag per gehuisveste inburgeringsplichtige statushouder is € 2.370,-. De gemeente heeft de maatschappelijke begeleiding geheel uitbesteed aan Vluchtelingenwerk en subsidieert jaarlijks een bedrag van ca. € 76.263,-.

- *Nieuw stelsel inburgering*

De combinatie van de extra middelen en het geld dat nu al beschikbaar is voor inburgering, vormt de harde bovengrens voor de bekostiging van de nieuwe praktijk. Vanaf 2021 krijgt de gemeente een uitkering voor:

- Kosten Participatieverklaringstraject.
- Kosten module Arbeidsmarkt en Participatie in het inburgeringstraject.
- Maatschappelijke begeleiding en ontzorging.

Het ministerie is voornemens de middelen geoormerkt ter beschikking te stellen.

De Vereniging Nederlandse gemeenten heeft in een bestuurlijke reactie laten weten zich zorgen te maken over de bekostiging van de nieuwe inburgeringswet. De plannen lijken er van uit te gaan dat er voldoende budget is binnen de bestaande middelen om de kosten op te vangen, maar de VNG heeft hier vraagtekens bij. Dit betreft in de eerste plaats het participatiebudget waarbinnen gemeenten nu al vaak moeilijke keuzes moeten maken, terwijl we juist zien dat het toeleiden naar werk van deze inburgeringsdoelgroep extra inzet vraagt en dat er meer nazorg nodig is om te zorgen dat de uitstroom duurzaam is. Daarnaast zijn kosten voor vervoer en kinderopvang nu niet meegenomen terwijl die in de uitvoering, en daarmee op de kans van slagen, van groot belang zijn.

Het Centraal Planbureau brengt de komende maanden de financiële gevolgen van het wetsvoorstel in kaart. De VNG blijft in gesprek over de financiering van de nieuwe wet.

- *Extra middelen die voortkomen uit het actieplan*

Voor de uitvoering van 3 actiepunten (11,7,9) zijn extra financiële middelen noodzakelijk die we op een later moment (bij de IBU 2020) aanvragen.

Daar waar we extra middelen vragen doen we een voorstel bij de IBU 2020 en bij het uitvoeringsvoorstel voor de Wet op de Inburgering in 2021. Het gaat om extra middelen voor het verhogen van de deelname aan re-integratietrajecten.

De kosten zijn in 2020 € 20.000,- die niet zijn opgenomen in de begroting Zorg en welzijn 2020. De dekking moet worden gezocht binnen de begroting van het Sociaal Domein. We doen hiervoor een voorstel bij de IBU 2020 (actiepunt 11).

Voor 2021 nemen wij deze kosten mee in het uitvoeringsvoorstel voor de nieuwe wet op de Inburgering.